

Радянський ШЕДАТОР

ОРГАН ПАРТКОМУ,
РЕКТОРАТУ,
ПРОФСІЛКОВИХ КОМІТЕТІВ
ТА КОМІТЕТУ ЛКСМУ
ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОГО
ДЕРЖАВНОГО
ПЕДАГОГІЧНОГО ІНСТИТУТУ
ІМЕНІ В. СТЕФАНІКА

Газета заснована 30 вересня 1988 року.

№ 4 (4)

25 ЖОВТНЯ 1988 р.

Ціна 3 коп.

Єдиний
політдень

Минулої п'ятниці в інституті відбувся єдиний політдень. В актовому залі ректор інституту доктор філологічних наук, професор В. І. Кононенко зустрівся з колективом філологічного факультету. Тема зустрічі «Перебудова вищої школи: труднощі і проблеми». В. І. Кононенко у доступній формі розповів про те, як ректорат прагне докорінно змінити навчальний і виховний процеси, зупинився на питаннях організації навчальної роботи, зокрема, на спробах скоротити кількість обов'язкових годин і надання більшої можливості студентам для самостійних занять. Чимало уваги було приділено проблемі так званої філологізації філологічного факультету, вихованню у студентів високих моральних та духовних якостей.

Грунтовно зупинився В. І. Кононенко і на питанні якнайширшої демократизації студентського життя, зокрема, на більш активному втручанні студентів у навчальний процес, у справи управління.

В. І. Кононенко відповів на численні запитання студентів.

О. ПИЛИП'ЮК.

Секретар парторганізації філологічного факультету.

Присвоєно почесні звання

Почесні звання самодіяльних народних колективів присвоєно вокально-інструментальному ансамблю «Опришки» та камерному хору художньо-графічного факультету інституту (художні керівники В. Я. Ратушняк і Я. М. Крушельницький).

Це вже шість колективів в інституті, що носять високе звання. І разом з тим це беззаперечне свідчення того, як у нашому вузі вміють цінувати, любити і пропагувати народну та сучасну пісенну творчість.

В. РИЗЮК.

Голова студентського клубу.

Стартують першокурсники

На спортивних базах нашого інституту кафедра фізвиховання і спортивний клуб провели першу Спартакіаду серед студентів I курсу, присвячену XXIV Олімпійським іграм в Сеулі. Змагання проводилися з чотирьох видів спорту: баскетболу, волейболу, мініфутболу, легкоатлетичного кросу.

Загальнокомандну перемогу здобули студенти факультету підготовки вчителів початкових класів, на другому місці — фізико-математичний факультет, спортсмени художньо-графічного факультету зайняли третє місце.

З цього року змагання стануть традиційними.

26 жовтня змаганнями з легкоатлетичного кросу серед збірних команд факультетів стартує XXXIX Спартакіада інституту, присвячена 71-річчю Великого Жовтня.

П. НЕСТЕРУК.
Викладач кафедри фізвиховання.

ПАРТІЙНЕ ЖИТТЯ: ЗВІТИ І ВИБОРИ

Працювати по-новому, творчо

Минулого тижня в актовому залі відбулися звітно-виборні збори комуністів нашого інституту, на яких із звітною доповіддю партійного комітету за звітний період виступив секретар парткому М. М. Яцюра. Із звітом про роботу комісії по контролю за діяльністю адміністрації виступив її голова доцент кафедри історії КПРС А. І. Чорний. В обговоренні взяли участь: В. П. Москалець — доцент кафедри педагогіки і психології, партгрупорг; Д. В. Бондаренко — доцент кафедри української мови; П. Й. Вислободський — студент IV курсу фізико-математичного факультету; І. М. Лучків — доцент кафедри методики фізики й технічних засобів навчання, партгрупорг; В. П. Поліщук — старший викладач кафедри гри на музичних інструментах, секретар парторганізації музично-педагогічного факультету; Ю. І. Патлажан — доцент кафедри загальної історії; В. М. Шадохін — асистент кафедри наукового атеїзму, етики і естетики; О. А. Сангуля — заступник секретаря комітету комсомолу; І. Р. Семків — студент V курсу філологічного факультету; М. В. Кушнірюк — доцент кафедри філософії і наукового комунізму, партгрупорг; В. І. Кононенко — ректор інституту, професор; О. П. Загородній — доцент кафедри політекономії, секретар парторганізації кафедр суспільних наук.

В доповіді, і у виступах знайшли відображення вузлові проблеми партійного керівництва навчальним та виховним процесами. Велася гостра і принципова розмова про участь викладачів та студентів у здійсненні реформ вищої та середньої школи.

Не пройшли повз увагу зборів і питання кадрової політики, соціального розвитку колективу, гласності у роботі парткому, ректорату, громадських організацій. Було висловлено ряд критичних зауважень і пропозицій, що стосуються демократизації вузівського життя, широкої гласності, активізації роботи студентів і їх залучення до управління тощо.

Збори прийняли розгорнуту постанову, обрали новий склад партійного комітету, який знову очолив М. М. Яцюра.

На зборах виступив другий секретар обкому Компартії України Є. А. Новицький. В роботі зборів взяли участь секретар міськомуні партії В. М. Шукайло та інструктор відділу науки і навчальних закладів обкому партії Ю. М. Головачевський.

Склад

ПАРТІЙНОГО КОМІТЕТУ, ОБРАНОГО НА
ЗВІТНО-ВИБОРНИХ ЗБОРАХ КОМУНІСТІВ
ІНСТИТУТУ 19 ЖОВТНЯ ц. р.

1. **ВЕРШАДСЬКА** Ганна Олексівна — швейцар гуртожитку №2.
2. **БИЛИЦЯ** Ярослав Теодорович — асистент кафедри німецької мови.
3. **БУХВАЛОВА** Надія Олександрівна — студентка V курсу історичного факультету, секретар комітету комсомолу.
4. **ЗАВГОРОДНЯ** Тетяна Костянтинівна — доцент кафедри педагогіки і психології.
5. **КОНОНЕНКО** Віталій Іванович — ректор інституту.
6. **МОЙСЄЄНКО** Віра Іванівна — доцент кафедри політекономії.
7. **МОСКАЛЕЦЬ** Віктор Петрович — доцент кафедри педагогіки і психології.
8. **СЕЛЬСЬКИЙ** Володимир Костянтинівич — завідувачий кафедрою математичних і природничих дисциплін.
9. **СОЯ** Микола Михайлович — доцент кафедри теорії та методики піонерської роботи.
10. **СТУПАРИК** Богдан Михайлович — доцент кафедри педагогіки і психології.
11. **СУСАК** Петро Дмитрович — доцент кафедри наукового атеїзму, етики і естетики.
12. **ХМЕЛЬОВСЬКИЙ** Петро Михайлович — студент III курсу історичного факультету.
13. **ХОРОБ** Степан Іванович — редактор газети «Радянський педагог».
14. **ЧОРНИЙ** Антон Іванович — доцент кафедри історії КПРС.
15. **ЧОЛОВСЬКИЙ** Петро Михайлович — викладач кафедри гри на музичних інструментах.
16. **ЯЦЮРА** Михайло Михайлович — секретар парткому.

Постанова

ЗВІТНО-ВИБОРНИХ ПАРТІЙНИХ ЗБОРІВ ПЕРВИННОЇ ПАРТІЙНОЇ
ОРГАНІЗАЦІЇ ІНСТИТУТУ

Заслухавши і обговоривши звіт партійного комітету про роботу за період з 1 листопада 1985 р. по 19 жовтня 1988 р., звітно-виборні збори постановляють:

1. Роботу партійного комітету за звітний період визнати задовільною.

2. Спрямувати діяльність первинних партійних організацій, партгруп, новообраного парткому у справі активізації кожного комуніста, всього колективу інституту на виконання рішень XXVII з'їзду КПРС та XIX Всесоюзної партійної конференції, на поглиблення перебудови партійної роботи, домогтися усунення недоліків, відзначених звітно-виборними партійними зборами.

3. Партійному комітету, партійним бюро і партгрупам в навчально-виховній роботі, виходячи з вимог реформи вищої школи, посилити політичний вплив комуністів на роботу колективу інституту, кафедр і деканатів у підвищенні якості підготовки вчительських кадрів, впровадженні активних форм навчання, вдосконаленні керівництва самостійною роботою студентів та забезпеченні належного контролю за нею, посиленні зворотнього зв'язку між студентами і викладачами. Підвищити вимогливість до студентів за якість їх знань і навичок практичної вчительської роботи. Доручити раді інституту проаналізувати систему роботи з студентами перших курсів. Підвищити увагу до проведення педагогічної практики. До 1 жовтня 1989 року заслухати звіт ректорату про здійснення реформи вищої школи.

4. В навчально-виховній роботі глибоко розкривати джерела дружби народів СРСР, активно формувати культуру міжнародного спілкування, виховувати повагу до революційних і трудових традицій, мови, історії народів нашої багатонаціональної країни. Раді кафедр суспільних наук провести в листопаді ц. р. науково-теоретичну конференцію, присвячену підсумкам XIX Всесоюзної конференції КПРС.

Організувати при парткомі комісію з питань міжнародних відносин, патріотичного та інтернаціонального виховання. У виховній роботі з студентами ширше використовувати ветеранів Великої Вітчизняної війни. Щорічно в інституті проводити фестивалі інтернаціональної дружби, тижні революційної слави, словесності, фізкультури і здоров'я, пісні і музики.

Розробити до 15 листопада ц. р. і здійснити організаційні та ідеологічні заходи до 50-річчя возз'єднання західноукраїнських областей в єдиній сім'ї радянських народів та 70-річчя КПЗУ; передбачити конкретні заходи, присвячені відзначенню 50-річчя з часу заснування інституту, проведення традиційного дня вузу.

5. В науково-дослідній роботі зосередити зусилля комуністів, всього колективу інституту на виконання комплексних досліджень, домогтися розширення господарської тематики. Зміцнювати зв'язок науки з виробництвом, діяльністю інституту, шкіл, технікумів, профтехучилищ. Вжити заходів у зміцненні матеріально-технічної бази лабораторій, інститутських та факультетських організацій науково-технічної творчості молоді. Питання партійного керівництва науковою роботою обговорити в першому кварталі 1989 року на факультетських партійних зборах.

6. Парткому посилити організаційне забезпечення перебудови, авангардну роль у її здійсненні комуністів, глибше і наплевеліше оновлювати стиль, форми і методи партійної роботи, розширювати гласність і демократію в колективі, критику і самокритику, зміцнювати дисципліну і порядок. Скоротити число засідань і нарад, тривалість їх проведення, вносити на обговорення найбільш актуальні питання.

Надавати значно більшу допомогу парторганізаціям і партійним групам факультетів; систематично аналізувати їх діяльність у перебудові партійної роботи, при цьо-

му узагальнювати набутий практичний досвід демократизації внутріпартійного життя. Рекомендувати партгрупам щомісячно заслуховувати звіти комуністів про їх особистий вклад у справу перебудови.

Поліпшити роботу з кадрами; забезпечити широкую участь членів парткому і партійних бюро, партгрупоргів, комуністів і безпартійних у вирішенні всіх кадрових питань; розвивати конкурсність і виборність на всіх рівнях при доборі кадрів, формуванні їх резерву.

Розширити гласність у роботі парткому і партійних бюро; активізувати роботу виборного активу, поліпшити його навчання. До 10 листопада ц. р. переглянути програму навчання партгрупоргів і секретарів парторганізації. Систематично інформувати на кожних партійних зборах про виконання постанов попередніх зборів.

7. Підвищити вимогливість до комуністів, які працюють в громадських організаціях.

Особливу увагу приділити партійному керівництву комсомолом, вихованню студентської молоді, допомогти комсомольській організації активізувати її участь в справі перебудови вищої школи. Розглянути це питання на партійних зборах до 1 вересня наступного року. Допомогти профкомом у перебудові організації соціалістичного змагання в інституті, забезпечити його більш широку гласність, зменшити кількість і переглянути зміст показників, за якими підбиваються підсумки змагання.

8. Ректорату і профкомом до 15 листопада ц. р. розробити план наведення порядку у сфері обслуговування і розвитку соціальної сфери в інституті; винести проект цього плану на обговорення трудового колективу; широко використати для цього газету «Радянський педагог».

9. Протягом місяця парткому розробити заходи по реалізації критичних зауважень і пропозицій, висловлених на звітно-виборних партійних зборах 19 жовтня ц. р.

29 жовтня—70 років з дня народження ВЛКСМ

Мрій стімкий політ

Магнітка і Кузбас, Дніпрогес і Комсомольськ-на-Амурі, КамАЗ і Байкало-Амурська магістраль... Усе це віхи в сімдесятирічній історії комсомолу, це мрії, що стали дійсністю. Молоді властиво мріяти і досягати своїх задумів у наполегливій праці, творчому навчанні.

Такими ж мрійниками є юнаки та дівчата нашого педінституту. Вони чудово усвідомили, що тільки глибокі знання з гуманітарних, природничих та тех-

нічних дисциплін дозволять їм стати всебічно розвиненими, висококультурними людьми, що, у свою чергу, дасть їм беззаперечне право присвятити себе вчительській, науковій чи будь-якій іншій педагогічній роботі.

Завжди цікаво проходять у п'ятикурсників російсько-німецького відділення філологічного факультету заняття з німецької мови, які веде доцент С. П. Гандзюк.

Для четвертокурсників фізико-математичного факультету Петра Вислободського та Івана Арсеніча роки навчання в інституті — це серйозні заняття науковими дослідженнями, участь у республіканських конкурсах студентських наукових робіт, а також активна профспілкова діяльність на факультеті.

* * *

Здійснилася мрія цих симпатичних дівчат-сестер Віри і Олі Бучковських. У цьому році вони стали першокурсницями: Віра — у медичному, а Оля — у педагогічному інститутах. Через те їхні посмішки такі життєрадісні.

Фото В. ІВАНІЧУКА, В. БОБ'ЯКА та В. МЕЛЬНИКА.

Комсомол — це горіння у справах

За традицією напередодні Дня народження комсомолу юнаки і дівчата інституту, як і всієї країни, підсумовують свої справи, аналізують те, як живуть, навчаються. А в нинішньому році комсомолу — сімдесят. Це славний шлях його історії, овіяний духом боротьби за революційні перетворення. Своєю посиленою частку у комсомольській справі вносить і загін юнаків та дівчат нашого вузу. Він об'єднує у своїх лавах 3096 членів ВЛКСМ. Це 133 первинних осередки, сім факультетських комсомольських організацій. У них працює і вчиться понад 120 викладачів і співробітників, 24 воїни-інтернаціоналісти. Більшість з них — це молоді люди, яких відзначає активна життєва позиція. Перш за все, вона проявляється у відмінному навчанні, якнайглибшому оволодінні гуманітарними та спеціальними дисциплінами. В числі іменних стипендіатів — Надія Бухвалова, Іван Кабан, Галина Білавич, Альміра Назірова, Оксана Архамула, Роксолана Винницька, Василь Петричук, Оксана Микитин, Олег Жерноклєєв.

* * *

Напередодні 70-річчя ВЛКСМ комсомольська організація інституту звітує конкретними діями. Вони стосуються і більш дієвого розвитку студентського самоврядування, і вдосконалення навчального процесу, зокрема, перехід на триместрову систему навчання. Це і запровадження акції «Турбота» по наданню шефської допомоги обласній школі-інтернату для дітей-сиріт, це і жива робота студентського клубу.

* * *

Кожна комсомольська справа — це частинка серця тих, хто не може жити байдуже, кому притаманні активність і горіння. Саме такими є Олександра Дідик, Ольга Вакаров, Лілія Бандура, Ольга Пароконна. Організаторські здібності цих та багатьох інших комсомольців, їх бажання працювати корисно є запорукою здорового духу комсомольської організації вузу, її дальших потрібних країн справ.

Мабуть, нині не знайдеться жодного оптиміста, який би стверджував, що в нашому інституті існує повне студентське самоврядування. Його у нас поки що нема. А от чому і коли буде — ці питання варті детальнішого обговорення.

Не раз доводилося чути, що не сприяють цьому ні ректорат, ні деканати, ні викладачі... Думаю, це не вірно. Адже справжнє самоврядування вигідне і потрібне не тільки студентам, але й їхнім наставникам, адміністрації вузу. От, приміром, кажуть: нам не довіряють керівництво вузівським життям. А ми прагнемо до цього? Чи готовий кожен з нас, молодих, до того, щоб не тільки проявити ініціативу, а й втілити її в життя? Зрештою, чи можемо вирішувати, брати на себе відповідальність? Ми приходимо в інститут зі школи, де самоврядування нема, приходимо з десятирічними навичками життя: не вміємо бути вимогливими і принциповими стосовно до своїх друзів, товаришів, а в кінцевому підсумку — і до себе.

Гадаю, що з точки зору запровадження самоврядування в нас умовно можна виділити три групи молоді, що по-різному ставляться до цього:

— студенти першої беруть участь у громадському житті, проявляють ініціативу, прагнуть до справжнього самоврядування і якоюсь мірою готові до нього;

— студенти другої активні в обговоренні різних проблем, виступають за самоврядування, але не беруть участі в конкретній роботі;

— студенти третьої проявляють байдужість і скептицизм до всього, що відбувається у вузі, уникають будь-яких громадських доручень і «зайвих» клопотів. На жаль, ця група найбільш численна. І позиція її загалом досить проста: «Я за самоврядування, як і всі, та нехай собі морочить голову хтось інший. Для цього є активісти, от нехай і працюють».

Таке ставлення студентів до самоврядування, плюс невміння, відсутність його навичок, традицій і досвіду чи не найсерйозніша перешкода на шляху його розвитку, своєрідний «ме-

ханізм гальмування» знизу.

Так, ми не готові сьогодні. Але ми не будемо готові і завтра, якщо не вчитимемося цього практично. Та ось в чому противіччя: не можна керувати, не вміючи цього робити, але й не можна навчитися цьому, не беручи участі в керівництві. Вихід з цього

винно передувати обговорення його в комсомольських групах, вивчення громадської думки через соціологічну лабораторію. Тут потрібна широка дискусія і на сторінках нашої багатотиражки. Вже найближчим часом предметом такого обговорення могло б стати вільне відвідуван-

дметів — студентський? Проведення таких занять — своєрідний стимул до більшого вивчення предмета, спосіб набуття організаторських і педагогічних навичок.

Такий, на мій погляд, шлях до самоврядування. Однак, хочу зазначити, його розвитку не допоможе створення нових органів, скажімо, студрад факультетів, як спостерігається сьогодні. Хіба ж у нас немає профспілкових комітетів? Наша професійна спілка — це спілка студентів, а профком, по суті, це та ж студрада. Навіщо ж створювати ще одну? Сильнішою могла б бути і роль комсомолу. Для цього необхідно чіткіше розмежувати функції і ділянки роботи між комсомолом і профспілкою. Але це — тема окремої розмови.

Гадаю, жоден вуз на Прикарпатті не можна поки що взяти за зразок повного самоврядування студентів. Тут ця форма залишається в основному на рівні розмов. Дуже хотілося б щоб саме наш інститут зробив серйозний крок вперед порівняно з іншими. У нас для цього є можливість, потрібні лише конкретні дії. І реальні результати не забаряться.

О. ЖЕРНОКЛЄЄВ.

Студент III курсу, секретар комсомольської організації історичного факультету.

СТУДЕНТСЬКЕ САМОВРЯДУВАННЯ: РОЗВИТОК І ПРОБЛЕМИ

Будуть конкретні дії, будуть і результати

і, нарешті, студенти третьої проявляють байдужість і скептицизм до всього, що відбувається у вузі, уникають будь-яких громадських доручень і «зайвих» клопотів. На жаль, ця група найбільш численна. І позиція її загалом досить проста: «Я за самоврядування, як і всі, та нехай собі морочить голову хтось інший. Для цього є активісти, от нехай і працюють».

Таке ставлення студентів до самоврядування, плюс невміння, відсутність його навичок, традицій і досвіду чи не найсерйозніша перешкода на шляху його розвитку, своєрідний «ме-

ханізм гальмування» знизу. Так, ми не готові сьогодні. Але ми не будемо готові і завтра, якщо не вчитимемося цього практично. Та ось в чому противіччя: не можна керувати, не вміючи цього робити, але й не можна навчитися цьому, не беручи участі в керівництві. Вихід з цього

винно передувати обговорення його в комсомольських групах, вивчення громадської думки через соціологічну лабораторію. Тут потрібна широка дискусія і на сторінках нашої багатотиражки. Вже найближчим часом предметом такого обговорення могло б стати вільне відвідуван-

дметів — студентський? Проведення таких занять — своєрідний стимул до більшого вивчення предмета, спосіб набуття організаторських і педагогічних навичок.

Такий, на мій погляд, шлях до самоврядування. Однак, хочу зазначити, його розвитку не допоможе створення нових органів, скажімо, студрад факультетів, як спостерігається сьогодні. Хіба ж у нас немає профспілкових комітетів? Наша професійна спілка — це спілка студентів, а профком, по суті, це та ж студрада. Навіщо ж створювати ще одну? Сильнішою могла б бути і роль комсомолу. Для цього необхідно чіткіше розмежувати функції і ділянки роботи між комсомолом і профспілкою. Але це — тема окремої розмови.

ЗВІТИ І ВИБОРИ В КОМСОМОЛІ

У комсомольських організаціях інституту тривають звітно-виборні збори. Відбулися вони і на факультеті, іноземних мов.

Та, на жаль, не всі прийшли на них з діловим настроєм, а так — хто просто відбути, хто книжку почитати, або підготуватися до семінарських занять. Не вдалося викликати студентів на зацікавлену розмову і комсоргу факультету Олександрові Атаманюку, хоча в своїй доповіді він не обминав гострих кутів. Так, актуальними були питання про розмежування функцій комсомольського та профспілкового бюро, про роль комсомольської організації в розвитку студентського самоврядування на факультеті та інші проблеми. У звітній доповіді також була зроблена спроба дати об'єктивну

оцінку діяльності членів комсомольського бюро. Та відгукнулись на заклик свого ватажка присутні на зборах члени ВЛКСМ, на жаль, так і не захоїли. Інакше, як розцінювати те, що в обговоренні доповіді взяли участь аж ...трьох комсомольців,

Без інтересу

та й то із виборного спільчанського активу. У виступах в основному йшлося про те, що зроблено. Інколи про те, що буде зроблено, а от про критику, самокритику, конкретні пропозиції виступаючі мабуть, забули.

Забули... Можливо, це і є результат формального підходу до звітно-виборної кампанії в комсомольських організаціях

студентських груп факультету, коли збори проходились за принципом «аби лиш провести». Прикладом можуть бути збори в комсомольській групі А-42 (комсорг А. Алаєва), проведені... на перерві.

Та повернімося до зборів факультету іноземних мов. Не внісло поживлення і друге питання порядку денного. Запропоновані кандидатури попередньо обговорювалися на засіданні комсомольського бюро і, за винятком одного самовідводу, були прийняті одностайно. Одностайно секретарем вдруге обрали Олександра Атаманюка. І хочеться сподіватися, що розмова, розпочата ним на зборах, все ж таки знайде своє продовження в роботі нового складу комсомольського бюро.

О. САНГУЛІЯ.

Заступник секретаря комітету комсомолу інституту.

ТРУДОВИЙ СЕМЕСТР

Залишили добру згадку

Для багатьох студентів нашого інституту навчальний рік почався в селі Баратівка Снігурівського району Миколаївської області.

Саме тут, в радгоспі імені 40-річчя Жовтня, студенти історичного і філологічного факультетів допомагали трудівникам села збирати врожай помідорів, цибулі, перцю. І треба сказати, що попрацювали хлопці і дівчата на совість, заслуговують вони на ту теплу подяку, яка була висловлена правлінням радгоспу. Такі студенти, як А. Поліщук, Т. Остапівська, С. Олабіна, Н. Цибуля щодня виконували і перевиконували свої норми. При перевезенні ово-

чів ударно попрацювали і хлопці М. Дехтяр, І. Ковшар, М. Поштар, Д. Судак. За день вони перевозили на завод по 18—20 тонн помідорів.

Та не тільки добру працю наших студентів запам'ятали радгоспівці. Проводились і години відпочинку, і різні спортивні заходи, а в кінці нашого перебування на Миколаївщині студзагонівці влаштували концерт, організатором і активним учасником якого був доцент кафедри теорії і методики піонерської та комсомольської роботи М. М. Соєв.

А на згадку про нас залишилися жителям села «Пісня про Баратівку», яку написала наша студентка А. Матковська.

В. БРЕЗЦЬКИЙ.
Студент групи І-22.

Присвячено ювілею

Протягом останнього року четвертий раз гостинно відкрив двері мініатюрним книгам Народний музей освіти Прикарпаття. Попередні виставки були проведені до 70-річчя проголошення Радянської влади на Україні і утворення Української РСР, 174-й річниці з дня народження Т. Г. Шевченка, тижня слов'янської писемності.

Нинішня виставка присвячена 70-річчю Ленінського комсомолу. Огляд розпочинається з вітрини «Ленін у міні-книжках». У ній серед інших 24 мініатюри з промовою В. І. Леніна «Завдання сплук молоді» на III з'їзді РКМ 16 мовами народів СРСР. Тут же два фрагменти із спогадів про великого вождя, які свідчать про його інтерес до книг малого формату.

Поряд вітрини з добіркою «Союз незламний». Тут «Конституція СРСР», «Програма КПРС», «Статут КПРС», «Гімн СРСР»,

«Гімн Української РСР», поетичні антології, видані у різних республіках. Привертає увагу добірка «Міні-книги видавництва ЦК ЛКСМ України «Молодь». Це свідчення прихильності одного з провідних видавничих республіки до книг-малюків, актуальних за тематикою, цікаво оформлених, зручних у користуванні.

«Світло душі», «Юність і пісня», «Народні пісні у міні-виданнях» — назви інших добірок виставки. Міні-книги на виставці мають формат не більший 100x100 мм. Їх представили з своїх особистих зібрань члени секції мініатюристи товариства книголюбів М. Буряний, Н. Коциловська, Р. Фабрика, М. Чумаченко, Н. Шехтер.

У нашій республіці діє вісім клубів і секцій любителів міні-видань, а всього в Радянському Союзі — п'ятдесят.

П. ТИХОНОВ.
Голова секції любителів міні-видань товариства книголюбів.

Внесок студбудівців

Сім студентських будівельних загонів працювали цього літа у різних кутках області і країни. У Снятинському та Коломийському районах на колгоспних будовах та інших об'єктах соціально-культурного відзначилися загони ім. П. Майданського та «Юність», очолювані Р. Челісом (фізмат) і Д. Федорівим (історичний факультет). Добру згадку у Ворошиловградській та Тюменській областях залишили про себе представники історичного, філологічного, фізико-математичного факультетів та факультету іноземних мов, які ударно трудилися в будзгонах «Прометей» і «Карпати». В

цьому чимала заслуга командирів цих загонів — О. Жерноклеєва і М. Кругла, студентів-істориків.

На сільськогосподарських роботах у Молдавії з вогником і завзяттям попрацювали студентські загони імені Сергія Лазо, Василя Стефаніка, Нельсона Манделли, де командирами В. Григорашки (фізмат), Я. Фітьковського (філфак) і Л. Сурніна (факультет іноземних мов).

Частина зароблених студбудівцями коштів буде виділена на обладнання піонерської кімнати обласної школи-інтернату для дітей-сиріт.

Наш кор.

ВАСИЛЬ МОРОЗ, студент V курсу українсько-німецького відділення філологічного факультету, цікавий, широкословний, людина чудових душевних якостей. Глибокі педагогічні знання, які він сумлінно здобуває в інституті, прагне реалізувати на практиці, зокрема нині, у Надвірнянській середній школі № 3. А ще Василь пише вірші, у яких відкриває свій світ і світ людських взаємин для себе. поезія допомагає йому утверджуватися, долати життєві перешкоди, бути щедрим на увагу до товаришів, чуйним до дитячих запитів.

Фото І. ТИМІНСЬКОГО.

ПРОВЕДЕНІ того дня нею уроки, за її ж словами, не вирізнялися чимось особливим, характерним. А мене, зізнаюся, вони вразили своєю простотою, доступністю, звичною довірливістю. Власне тимі якостями, що формуються саме в щоденній наполегливій праці, скажати б, співпраці педагога та його вихованців. Втім, аби пересвідчитися в цьому, завітаймо на її уроки — уроки російської мови і літератури вчительки Богородчанської середньої школи **В. М. Вакалюк**.

...На парти лягають великі аркуші цупкого паперу з реченнями на них: п'ять хвилин мови. Так було сказано. Згодом, уже в процесі уроку, з'ясувалося, що цей відривок часу словесник використовує для стилістико-естетичної роботи, яку важко переоцінити. Учениця зачитує: «Помещик одичался».

— В чому помилка? Як в автора?..

Триває звичайний аналіз незвичайних помилок, допущених школярами у творах. А мені враз подумалося, чому це педагог бере на себе таку непродуктивну й марудну працю? Зрештою, для чого потрібні аркуші, коли учні самі можуть виписати свої помилки і навіть продумати пояснення їх вдома? На перерві вони заспокоїли мене:

— Валентина Михайлівна часто друкує на машинці.

Ясно, то вже легше. А для неї, філолога, все це — копітка, напружена праця. І тепер пояснює, видно, й собі: «Я вибираю типові помилки. Ні, не ті, що йменуються пунктуаційними, фонетичними, морфологічними... А насамперед ті, що стосуються розуміння краси предмету, російського слова, природи творчості. Вони і за мало показати багатство, глибину мови на рівні слова, потрібно на рівні культури. А ще таким чином зберігається авторське інкогніто. Адже їм, школярам, було б незручно за себе».

Очевидно, це є головним для неї — повсякчас турбуватися про моральний потенціал уроку, постійно зважати на самолюбство і гідність маленької людини. Валентина Михайлівна шадить гордість дитини і витрачає на ці записи вечори на шкоду власному і без того спресованому часу. Зате уважність, культурність, зичливість і довірливість учительки буде помножена у десятиках, сотнях її вихованців.

З розповіді директора Богородчанської середньої школи **Я. Д. Бурковської**: «За майже двадцятип'ятиліття на педагогічній ниві В. М. Вакалюк виховала не одне покоління учнів, які серцем, душею сприймають чарівність художнього слова. Немало випускників нашої десятирічки, як і вона, працюють учителями російської мови та літератури. Приміром, Л. І. Барабаш трудиться в Марківській восьмирічній школі, Л. І. Мартиненко — в Богородчанському СПТУ, Т. М. Середюк — в Саджаській та О. Й. Волощук — в Старунській середній школах... На філологічних факультетах педінститутів Івано-Франківська і Дрогобича нині навчаються Інна Князькова, Люся Зазульчак, Леся Проць та

інші. Творча думка, велика ерудиція, досвід і глибоке чуття предмета — ось, власне, те, без чого не можна собі уявити її уроки. Як, зрештою, й її колеги — Ж. М. Васильків, В. О. Рожко, О. К. Яцків...».

А клас уже розповідав про комуністів Давидова і Нагульнова з «Поднятой целины» М. Шолохова, намагався показати образи героїв, їх духовний світ, опираючись на проблеми, що хвилюють їх нинішніх сучасників. Всі п'ятнадцятеро учнів піднімалися раз-по-раз і відповідали, доповнювали розповіді своїх товаришів.

— Відповідь Володі на поставлене питання послідовна, в основному вичерпана. Проте не зроблено висновків і... — а далі заплуталася Надя у високих

ним теж живуть і, либонь, теж не сплять. І голос, чарівний голос: «Соня, Соня! Нет ты посмотри, что за луна!.. Ах, какая прелесть. Ты поди сюда, душенька, голубушка, поди сюда. Ну, видишь?».

— Подумайте, чим вони різняться: Наташа і Соня? Порівняймо Наташине: «Нет, ты только посмотри» і Соняне: «Пора спать...», — спонукає клас до роздумів Валентина Михайлівна.

Як це далеко від казенного, типового розбору з членуванням художнього образу на частини. Це — цілісне сприйняття характеру загалом поетичної натури. І, звичайно, пізніше в учнівських творах не зустрінеш списаних фраз про «тип русской женщины». А буде, хай і невміла, зате самостій-

ВОНИ ЗАКІНЧИЛИ НАШ ІНСТИТУТ

І проросте зерно добра й любові...

термінах під загальний дружельобний сміх 10-Б класу. Він тут же згас — у руках вчительки книга, вся в закладках: «Вот и отпели донские соловьи дорогим моему сердцу Давыдову и Нагульнову, отпелтала им послевающая пшеница, отзвенела по камням безымянная речка, текущая откуда-то с верховьев Гремячего буграка... Вот и все!».

ВЖЕ прийшлилий клас зосереджено вслухався в кожне прочитане вчителькою слово з відомого роману Шолохова. І не було ніякого наголосу про перехід до пояснення, до розкриття образів Майданникова та Разьмотного, як не було взагалі чітких градаций уроку. Приміром, його організаційного моменту — хто відсутній, яка тема уроку і т. д. Ніяких акцентів, нарочистостей, було продовження розмови, просто робота. Подібно, як у талановитій книжці, коли навіть не зауважуєш (наскільки все природно) образності, всього багатства, форми, художніх засобів, охоплених загальною красою й силою. Стало жаль, що вже неможливо повернути час і сидіти тут, у класі, учнем, відчувати всю красу шолоховського слова заново, вперше.

Потім, на перерві, десятикласники Галина Вірстюк, Наталя Булавина, Володя Ніколюк, Світлана Курилюк, Наталя Борисенкова та інші наперебій розповідали мені, як красиво проводилися уроки за творчістю Льва Толстого, зокрема, під час знайомства з таким шедевром, як «Война и мир». І мимоволі малювалося з їх оповідей село Отрадное, ніч, князь Андрій Болконський біля прочитаного вікна. Нагорі над

на розповідь про чарівну Наташу, в яку закохувалися чи не всі покоління школярів. А Соня — чепуренька, вродлива і... духовно обмежена. Зрозуміло, чому молодий Ростов забуває її заради негарної зовні, та з сяючими променистими очима, багатодушею Марії Волконської.

І вже забуваєш, що це уроки за творами Шолохова та Толстого, і розсуваються стіни класу, бо входить література. Російська література з її високою громадянськістю, емоційністю, літературою, що завжди була, за висловом В. Белінського, свистом епохи, політичним трибуном, хвилювала, виховувала, засуджувала, будила на боротьбу і боролася сама.

Власне в цей момент постає вчителька, її розповіді втрачають робочу буденність, звичну сутність, бо наче конденсують у собі високі й чисті помисли російських людей, увічнених у книгах геніїв російського письменства.

А вони, учні, затамувавши подих, слухають, думають, оцінюють самі. Захоплюються своєю вчителькою, підсвідомо наслідуючи її рухи, мову, манеру. Все непомітно відкладається в дитячих серцях іскринками вогню, і завтра спалахне святість краси, чистотою поведінки, духовністю помислів.

З РОЗПОВІДІ завідуючої кабінетом російської мови та літератури обласного інституту вдосконалення учителів **Л. М. Кірюхіної**:

«Уроки В. М. Вакалюк працюють не стільки на літературу, скільки на людину, увагу до її внутрішнього, духовного світу. Вони знаходяться між творами, що вивчаються,

і навколишньою дійсністю, в якій живе дитина. між художніми образами і завтрашнім днем людства. Гадаю, що саме в цьому вона послідовниця новаторських поглядів та ідей лінгвістського педагога С. М. Ільїна. Пригадуєте, як він сказав під час недавньої зустрічі з телеглядачами в Останкіно: «Урок літератури повинен стати ритуалом безкорисливої уваги до людини... Я за духовний процес уроку літератури».

А після уроків — заняття з факультативу з російської мови. Для учнів молодших класів.

Буває, у пізнанні боїшся йти далі, аби не розвіялося гарне, попереднє враження. Що таке факультатив? Поглиблене вивчення теми, що ґрунтується на попередніх знаннях. А які знання, приміром, у шестикласників або четвертокласників? Тема цікава й нелегка: пароніми. Та от, виявилось, учні досить-таки добре орієнтуються в парох: «генеральний» — «генеральский», «геройский» — «героический» і т. п., пояснюючи спільність і різницю та роль в цьому суфіксів, розрізняючи пароніми, синоніми та омоніми.

І було таке відчуття, наче відкривалася густа завеса, за якою мова ховає глибинні процеси словотворення, а ми проникли розумом у цей цікавий світ, перекидаючи містки від закономірності в українській до російській і навпаки.

З розповіді **В. М. Вакалюк**: «Ми весь час хочемо, аби в школі, переходячи з класу в клас, діти ставали все розумнішими, зрілішими, благороднішими, духовно багатшими (це останнє — особливо важливе!). Власне на це й орієнтувала громадськість шкільна реформа. Але тепер уже стало очевидним — аби так було, необхідно не зменшувати, як спостерігається, а збільшувати в усіх класах, надто в старших, долю гуманітарних предметів. І насамперед мови та літератури. Нас, учителів-словесників, не задовільняють діючі програми в середніх і старших класах. Вони не завжди дають школярам їжу для розуму, серця. Такі педагоги ще нерідко не вміють зробити читання джерелом яскравих емоційних переживань, глибоких роздумів про себе і про навколишнє життя».

І ще одне. Чи не пора влупстити мистецтво до школи, адже воно конче потрібно для формування духовного світу учнів, особливо старшокласників. На засіданнях районного методоб'єднання учителів російської мови та літератури, яким я керую ось уже протягом ряду років, філологи постійно підкреслюють: «Нам необхідна гуманітаризація школи — якщо ми хочемо бачити молодь, розвинену морально й естетично, молодь, яка мислить і відчуває».

ЩАСЛИВІ діти, що вчать у неї — педагога, комуніста, людини. І вона щаслива, що вміє захопити своїм захопленням. І не тільки захопленням, бо після таких-от уроків В. М. Вакалюк проростають зерна добра і любові, краси і чистоти людських взаємин і помислів.

С. ХОРОБ.

Уроки моральності

Процес удосконалення соціалістичної демократії в умовах перебудови неможливий без одночасного поглиблення правосвідомості, зміцнення соціалістичної законності. Сьогодні мораль і прав, як ніколи раніше, виступають єдино. Сила радянського права, його авторитет складається з того, що воно морально виправдано, підтримується громадською думкою.

Лютневий (1988 р.) Пленум ЦК КПРС в Постанові «Про шлях перебудови середньої і вищої школи» поставив завдання виховати у молоді високу правову культуру, добитися розуміння нею конституційних прав і обов'язків громадянина СРСР, «організувати юридичний всеобуч як єдину загальнодержавну систему».

Творча спадщина В. О. Сухомлинського, розкриття ним моральних основ права сприяють вирішенню цього завдання. Його праці «Проблеми виховання всебічно розвиненої особистості», «Народження громадянина», «Як виховати справжню людину» — це не тільки роздуми, поради вихователям, а й чітка філософія морально-правового виховання. Значне місце в ній займають проблеми добра і зла, сорому і совісті, відповідальності і обов'язку.

Розвиваючи мудрість, яка стверджує, що ми вільні тому, що живемо під владою законів, В. О. Сухомлинський діалектично вірно робить висновок: «де є зло і несправедливість — є винуватець, який відповідальний за виникнення зла».

Проведене нами дослідження показує, що моральні уяви дітей про добро і зло, їх обурення нехтуванням добра — прямий шлях до розуміння справедливості радянських законів осмислення того, як значав Василь Олександрович, «що на захисті добра в нашому справедливому суспільстві стоїть благо — соціалістичний лад».

В. О. Сухомлинський, розробляючи теоретичні ос-

нови співвідношення моралі і права, дає своє розуміння морального зла. Його конкретним виразом вважає він, боягузство, байдужість, злочин, «елементарну моральну безграмотність», «етичну сліпоту, низьку культуру, що ведуть в болото дрімучого морального невігластва...». Головним початком морального зла є бездіяльність, пасивність, невтручання в те, що мене особисто не стосується.

Творчим внеском В. О. Сухомлинського в розробку теоретичних основ співвідношення моралі і права є компетентне психологопедагогічне тлумачення причин порушення права і моралі. «Винуватець маленького зла, сховавшись від осудження, не відчув докорів совісті і... робиться потенційним лиходієм... Майбутні носії лиходійства народжуються з малюго...», а саме з того, що людина, скоївши лихо, — спочатку невелике! — одержує перший досвід безкарності.

Серед причин правопорушення В. О. Сухомлинський називає лінощі — матір усіх вад, неробство, відсутність людяності, байдужість людини до того, що про нього думають рідні й близькі. «Якщо ви хочете, щоб син ваш не став на хибний шлях злочину, виховуйте в нього вміння любити людей — рідних і близьких», не раз наголошував видатний педагог. На шлях злочину штовхає людину нестриманість бажань, безвольність, безсоромність.

Виходячи з науково-теоретичного положення про головну роль діяльності і спілкування, Сухомлинський розвиває теорію «активної моральної свідомості», наступу проти знахальності зла. Мораль і право лише тоді стають діяльною силою, коли проти підлості і поганих вчинків виступає непримиренність.

Л. МАКАРОВА.
Асистент кафедри педагогіки і психології.

У приміщенні Івано-Франківського художнього музею експонується виставка завідувачого кафедрою художньо-графічного факультету, доцента М. П. Фіголя. Вона присвячена 60-річчю від дня народження і 35-річчю творчої діяльності цього самобутнього художника. Особливе місце у творчості Михайла Павловича посідає тема багатогранної історії рідного краю, минулого українського народу.

На знімках — фоторепродукції П. Дроб'яка: «Роксолана», «Ярослав Осмомисл».

ПРО ТЕ, ЩО ХВИЛЮЄ

ЩОРАЗУ, коли ми чуємо слова «Афганістан», «наші афганці», серце пронизує гострий біль небайдужості й тривоги. А в пам'яті колишніх воїнів-інтернаціоналістів, попри безліч земних радостей, назавжди залишаються гори й піски, пронизлива спека, а разом з ними тривожне відчуття небезпеки, така несподівана втрата друзів-ровесників.

Скільки втрачено, пережито і скільки набуто. Десятки відтінків глибоких почуттів пронизують душу тих, хто беззусильно юнаком гартував свою волю в горах Афгану, виконуючи інтернаціональний обов'язок. І, мабуть, найголовніше з них — почуття загостреної справедливості. Саме воно не дає бути їм байдужими до будь-яких проявів бюрократизму, халатності, черствості, вони не можуть миритися з тими проблемами, що повсякчас виникають у нашому житті, не можуть бачити, як чиясь нерозпорядливість гальмує ініціативу чи добру справу.

Про все це схвилювано говорили колишні воїни-інтернаціоналісти — теперішні студенти — на зустрічі, що відбулася нещодавно в інституті.

Болючим для наших «афганців» залишається питання пам'яті. Про це йшлося у виступі студента V курсу історичного факультету Богдана Ка-

І БІЛЬ, І ПАМ'ЯТЬ

пустинського. Вже не вперше звертаються воїни-інтернаціоналісти з проханням виділити кімнату з тим, щоб заповнити її свідомими музейними експонатами, особистими речами колишніх воїнів, їх бойовими нагородами. Ця кімната служила б і місцем зустрічей воїнів-інтернаціоналістів, яким є що згадати, чим поділитися, що вирішувати спільно у теперішньому студентському житті.

Зачіпають за живе колишніх «афганців» і житлово-побутові умови в гуртожитках. Про це, зокрема, говорив на зустрічі студент III курсу фізико-математичного факультету Віктор Григорашик.

Студенти подали пропозицію зібрати свою бригаду для ремонтних робіт у гуртожитку № 5 і тим самим допомогти господарникам провести давно назрілий капітальний ремонт. Та пропозиція ця, по суті, залишилася без уваги.

Прикро говорити і про неувагу до «афганців» з боку студентського профкому, який чомусь «забуває» про воїнів-інтернаціоналістів при розподілі талонів на харчування, путівок у профілакторій тощо.

Ці та інші проблеми, на перший погляд незначні, боляче відбиваються на хлопцях, непрямомо й нам, студентам, що ті питання, які повинні були б вирішуватися просто й без затримок, затягуються, заковуються в рамки бюрократизму.

Зустрічі воїнів-інтернаціоналістів необхідні студентам, бо це пам'ять наша, біль наш, переймаючись яким ми робимося щирішими, справедливішими, чеснішими. Але нехай цей біль не буде іншим боєм — за нерозпорядливість, елементарну, людську неувагу.

В. РОМАНИШИН.
Студентка I курсу філософського факультету.

Як «роздвоїли» українську поетесу

Щойно надійшов до Івано-Франківська бібліографічний довідник «Письменники Радянської України. 1917—1987». Київ, «Радянський письменник», 1988 і, природно, що директор місцевого літературного музею Володимир Смирнов поцікавився, кого з прикарпатських літераторів сюди занесено. І не повірив своїм очам, коли двічі (на стор. 195 і стор. 475) знайшов довідки про одну і ту ж людину — українську дитячу поетесу Марію Омелянівну Домбровську більше звану під літературним псевдонімом Марійці Підгірянці. З цього приводу він зателефонував до автора цих рядків, оскільки в народному музеї освіти Прикарпаття при інституті імені В. Стефаніка постійно діє експозиція, присвячена педагогу і дитячій поетесі Марійці Підгірянці, де є її особисті речі і кілька авторофератів, бюст і руйнік, який вона вишивала власноручно, майже всі видання її творів в післявоєнні роки.

На нашу думку, цілком правильно подана довідка на стор. 475, а попередню на стор. 195 треба в майбутньому вилючити, оскільки вона неповна і має хронологічні неточності. Правда, довідку на стор. 475 треба доповнити датою вступу Марійці Підгірянці в члени СР СРСР (1960 р.).

У цілому ж бібліографічний довідник дуже цікавий і потрібний в роботі, і ми далекі від того, щоб налякати на ложку дьогтю, але в майбутньому укладачам треба бути уважнішими з псевдонімами, а редакцію просимо надрукувати це уточнення для всіх читачів. **Б. ГАВРИЛІВ.** Завідуючий народним музеєм освіти Прикарпаття.

Заступник редактора
Н. А. БОДНАРЧУК.

Замальовка

Львів. Вернісаж. Ти.
У фарбах осені.
Між людей.
Малюєш день.

Люди, як мурахи,
повзають, хто куди.
Питають:
— У вас пейзаж є?

Купують пензля штрих.
Продають, мабуть,
на-тур-морт.
Дош.

Всі розбігаються.
Я залишаюся.
— Фарба є?
Малюйте мене.

Люся МАЛКОВИЧ.

Кажуть, що краса вічна і немируща. Та, на жаль, недовго цвітуть квіти, буває літня зелень. Приходить осінь і в'януть яскраві барви літа. Але, при бажанні, їх можна зберегти на всю зиму. Це не пізно зробити і зараз. І будуть жевріти в зимовому букеті китиці горобини, зеленітиме дубове листя, підфарбоване пензлем осені.

Як же зберегти красу квітів? Про це — розповідь Ніни Опанасівни Лозової, голови секції аранжування квітів Московського клубу квітниківів. Вчилася вона цього мистецтва у японських майстрів. Отже, її поради:

— Для зимових букетів широко використовують сухоцвіти — рослини, що збе-

рігають свою декоративність і взимку. Це, наприклад, кермек з дрібними білими квітками, гіпсофіла (витончені суцвіття), лунарія гелехризум (ці кві-

ти часто називають безсмертниками). Оригінальні в композиціях засушені, троянди, ромашки, жоржини, геленіум. Щоб їх засушити, в дніщі коробки зробіть отвір, вставте в нього квітку по саму голівку так, щоб стебло було зовні, і засипте квітку чистим сухим піском або порошком бури. Через

10 днів обережно висипте пісок і вийміть квітку з коробки. Нині можна зібрати в полі суцвіття кінського щавлю, які вже готові для ви-

користання в композиціях, і будь-які трави. Їх треба зв'язати в пучок і підвісити «голівками» вниз у сухому місці.

Гілки горобини, калини, дуба, чорноплодної горобини зберігають свою виразність і еластичність, якщо їх обробити розчином гліцерину. Ставимо гілочки в цей розчин на 10 днів, як

у вазу. Перед цим треба обрізати їх під водою гострим ножем і оновлювати зріз кожні 2—3 дні. Листя клену (навіть пожовкле)

гліцеринять окремо від гілки, зануривши їх у посуд з розчином, час від часу перемішуючи його.

Потім це листя обережно приклеюють до гілочки. З підготовленого таким чином матеріалу можна зробити чудові зимові букети і композиції. Спробуйте!

Пропонуємо букет на зиму

«СОВЕТСКИЙ ПЕДАГОГ» — орган парткома, ректората, профсоюзних комітетів і комітета ЛКСМУ Івано-Франківського державного педагогічного інститута імені В. Стефаніка. Газета виходить на українській мові.

Редактор **С. І. ХОРОБ.**

Газета виходить один раз на тиждень — у вівторок. Формат — 0,5 друкованого аркуша газети «Правда». АДРЕСА: 284000 м. Івано-Франківськ, вул. Шевченка, 57.

Івано-Франківська обласна друкарня управління у справах видавництва, поліграфії і книжкової торгівлі обласного комітету. м. Івано-Франківськ, вул. Чапаєва, 78.

Ціна 3 коп.
Тираж 2000.
Зам. 1204
БЧ 17161.